

Henryk SZELEGIEWICZ

Mszyce (*Homoptera*, *Aphidina*) okolic Bydgoszczy III¹

Тли (*Homoptera*, *Aphidina*) окрестностей Быдгощи III¹

**Die Blattläuse (*Homoptera*, *Aphidina*) der Umgebung von
Bydgoszcz III¹**

Wykaz niniejszy omawia dalsze materiały mszyc, zebrane przez autora w okolicach Bydgoszczy w latach 1961–1963. Materiał ten obejmuje 31 gatunków nie wymienianych dotąd z tego obszaru, w tym 9 nowych dla fauny Polski. Liczba wykazanych z okolic Bydgoszczy gatunków mszyc wzrasta więc do 218 i teren ten staje się najlepiej pod tym względem zbadanym obszarem Polski. Kończąc 9-letni okres badań faunistycznych nad mszycami okolic Bydgoszczy, autor nie jest w stanie dać ogólniejszej charakterystyki fauny mszyc tego obszaru, głównie z powodu niedostatecznego poznania rozmieszczenia mszyc na terenie Polski. Na końcu pracy autor zamieszcza katalog roślin żywicielskich mszyc okolic Bydgoszczy. Katalog ten ma na celu ukazanie różnorodności żywicieli mszyc oraz ułatwienie poszukiwań faunistycznych osobom pragnącym zbierać mszyce.

WYKAZ SYSTEMATYCZNY GATUNKÓW²

Cinara juniperina (MORDV.)

Bydgoszcz, Park Ludowy, 18 IX 1962, na gałązkach *Thuja occidentalis* L. — liczne bezskrzydłe dzieworódki i larwy.

Mszyce te zostały opisane na podstawie okazów zebranych w warszawskim ogrodzie botanicznym z *Thuja occidentalis* L. i *Juniperus virginiana* L. (a nie, jak błędnie podają niektórzy autorzy, z *Juniperus communis* L.) i znane są

¹ Cf.: *Fragm. faun.*, 8, 1958, pp. 65–95; 9, 1961, pp. 45–56.

² Gatunki nowe dla fauny Polski oznaczono gwiazdką

obecnie z całej prawie Europy. O ich występowaniu w Ameryce Północnej, skąd pochodzą rośliny żywicielskie tych mszyc, brak jest na razie danych. Być może, że mszyce te znane są tam pod inną nazwą. Z Polski gatunek ten wykazany był dotąd z Warszawy (MORDVILKO, 1894-95; SZELEGIEWICZ, 1962b), gdzie jest bardzo pospolity w parkach i ogrodach, oraz z Poznania (SZELEGIEWICZ, 1962b). Jest to groźny szkodnik żywotnika zachodniego, powodujący usychanie gałęzi lub zamieranie całych drzew.

Protrama longitarsus (FERR.) EASTOP

Smukała, pow. Bydgoszcz, 20 IX 1962, na korzeniach *Artemisia campestris* L., odwiedzane przez mrówki — kilka bezskrzydłych dzieworódek i larw.

Jest to drugie stanowisko tego słabo poznanego gatunku w Polsce (SZELEGIEWICZ, 1962b), znanego zaledwie z kilku stanowisk w Europie Południowej. *P. longitarsus* (FERR.) jest gatunkiem ciepłolubnym, występującym na silnie nasłonecznionych, piaszczystych terenach ze skąpą roślinnością.

Prociphilus (Stagona) xylostei (DE GEER)

Bydgoszcz, Ogród Botaniczny, 10 VI 1963, na korze gałązek *Lonicera xylosteum* L. — bardzo liczne nimfy.

Gatunek szeroko rozprzestrzeniony, migrujący na korzenie świerku. Z Polski wykazany z Warszawy (MORDVILKO, 1894-95), Białowieży (MORDVILKO, 1907) i Zakopanego (SZELEGIEWICZ, 1962a).

Geoica setulosa (PASS.)

Smukała, pow. Bydgoszcz, 20 IX 1962, na korzeniach *Corynephorus canescens* (L.) P.B. — dwie bezskrzydłe dzieworódki i larwy, nie odwiedzane przez mrówki.

Z Polski wykazany pod nazwą *Geoica herculana* MORDV. (MORDVILKO, 1935) z Warszawy. Gatunek kserotermiczny, występujący na silnie nasłonecznionych, piaszczystych terenach.

Euceraphis punctipennis (ZETT.)

Bydgoszcz, Ogród Botaniczny, 10 VI 1963, na spodniej stronie liści *Betula verrucosa* EHRH. — pojedyncze uskrzydłone dzieworódki.

Gatunek eurosyberyjski, w Polsce dość pospolity. Występuje jednak lokalnie i nie tworzy trwałych populacji.

Phyllaphis fagi (L.)

Bydgoszcz, Park Miejski, 11 VI 1963, na spodniej stronie liści *Fagus sylvatica* L. — liczne bezskrzydłe dzieworódki i larwy, pokryte białymi klaczkami woskowej wydzieliny.

Gatunek szeroko rozmieszczony. U nas wykazany z Pojezierza Mazurskiego (RIECH, 1927), Warszawy (MORDVILKO, 1894-95), Puław (JUDENKO, 1930), Ojcowa (MORDVILKO, 1897) i Tatr (SZELEGIEWICZ, 1962a).

Drepanosiphum aceris KOCH

Drepanosiphum acerinus auct. nec WALKER

Bydgoszcz, Osiedle Leśne, 21 IX 1962, na spodniej stronie liści *Acer campestre* L. — dość liczne uskrzydłone dzieworódki.

Gatunek rozmieszczony w całej Europie. W Polsce znany z Pojezierza Mazurskiego (RIECH, 1927) i Borów Tucholskich (RÜBSAAMEN, 1901). Od innych gatunków tego rodzaju odróżnia się łatwo dzięki ciemnej plamie na końcu skrzydeł.

Chromaphis juglandicola (KALT.)

Bydgoszcz, Ogród Botaniczny, 10 VI 1963, na spodniej stronie liści *Juglans regia* L. — pojedyncze uskrzydłone dzieworódki.

Gatunek śródziemnomorski, rozprzestrzeniony wraz z uprawą orzecha po całej Europie. U nas notowany dotychczas z Gałach pow. Nowy Dwór, Warszawy (MORDVILKO, 1894-95) i Buska (SZELEGIEWICZ, 1964b).

*Rhizoberlesea trifolii DEL GU.

Smukała, pow. Bydgoszcz, 18 VIII 1956, na *Trifolium pratense* L. — bezskrzydłe i uskrzydłone dzieworódki.

Nowy dla fauny Polski. Rozmieszczony prawdopodobnie w całej Europie, ale podawany zaledwie ze Szwecji, Włoch, Czechosłowacji i Ukrainy.

Chaitophorus beuthani (BÖRN.)

Bydgoszcz, 18 IX 1962, na spodniej stronie liści *Salix dasyclados* WIMM. — pojedyncze bezskrzydłe dzieworódki.

Gatunek europejski o słabo zbadanym rozmieszczeniu. U nas notowany z Warszawy, Krzyżanowic pow. Pińczów i Zakopanego (SZELEGIEWICZ, 1961).

Neopterocomma asiphum H. R. L.

Bydgoszcz, Ogród Botaniczny, 18 IX 1962, na gałęzi *Salix alba* L. — jedna bezskrzydła dzieworódka w kolonii *Pterocomma pilosum* BUCKT.

Gatunek bardzo rzadki, wykazany u nas zaledwie z jednego stanowiska w Krzyżanowicach pow. Pińczów (SZELEGIEWICZ, 1964b). Poza tym znany jedynie z kilku stanowisk w Niemczech, na Ukrainie i Słowacji.

Rhopalosiphum padi (L.)

Bydgoszcz, Ogród Botaniczny, 18 IX 1962, na *Phalaris canariensis* L. — dwie bezskrzydłe dzieworódki; Bydgoszcz-Jacheice, 21 IX 1962, na *Juncus* sp. — jedna bezskrzydła dzieworódka w kolonii *Sitobion avenae* (F.) H.R.L.

Gatunek geopolityczny, migruje z *Prunus* ssp. na trawy. W Polsce pospolity.

Aphis idaei v. D. G.

Bydgoszcz-Jacheice, 22 IX 1962, na *Rubus idaeus* L., odwiedzane przez mrówki — uskrzydłone i bezskrzydłe dzieworódki.

Gatunek dość pospolity w całym kraju, znany jako szkodnik maliny (JANISZEWSKA, 1963).

Aphis schneideri (BÖRN.)

Bydgoszcz-Jacheice, 20 VII 1956, na *Ribes rubrum* L., zbijając wierzchołkowe liście w gniazda — bezskrzydłe dzieworódki.

Gatunek pospolity w całym kraju, do niedawna nie odróżniany od *A. grossulariae* KALT.

Aphis sambuci (L.)

Bydgoszcz, Park Miejski, 11 VI 1963, na gałęziach *Sambucus nigra* L. — bardzo liczne uskrzydłone i bezskrzydłe dzieworódki.

Gatunek szeroko rozmieszczony w Europie i Azji, migruje z bzu na korzenie szczawiu i goździków. Spotykany także w ciągu lata na korzeniach bzu. U nas wszędzie pospolity.

Hayhurstia melanocephala (BUCKT.)

Smukała, pow. Bydgoszcz, 20 IX 1962, w rurkowato zwiniętych liściach *Silene* sp. — liczne bezskrzydłe dzieworódki i samice amfigoniczne.

Gatunek europejski, notowany u nas z Borów Tucholskich (RÜBSAAMEN, 1901) i Suwalszczyzny (SZELEGIEWICZ, 1961).

**Lipaphis ruderalis* BÖRN.

Bydgoszcz-Jacheice, 17 IX 1962, na *Lepidium ruderales* L. — jedna uskrzydłona i liczne bezskrzydłe dzieworódki oraz samice amfigoniczne.

Gatunek szeroko rozmieszczony w Europie. Nowy dla fauny Polski.

Hyadaphis foeniculi (PASS.) H.R.L.

Bydgoszcz, Osiedle Leśne, 21 IX 1962, na *Lonicera xylosteum* L. — uskrzydłone i bezskrzydłe dzieworódki.

Gatunek szeroko rozmieszczony w Europie, migruje z suchodrzewu na liczne rośliny baldaszkowate. Znany u nas z Pojezierza Mazurskiego (RIECH, 1927), Borów Tucholskich (RÜBSAAMEN, 1901) i Puław (JUDENKO, 1931).

*Coloradoa achilleae H.R.L.

Smukała, pow. Bydgoszcz, 20 IX 1962, na liściach *Achillea millefolium* L. — liczne bezskrzydłe dzieworódki i samice amfigoniczne, pojedynczo nie tworząc kolonii.

Gatunek znany wyłącznie z niewielu stanowisk w Europie. Nowy dla fauny naszego kraju.

Phorodon humuli (SCHRK.)

Bydgoszcz, 21 IX 1962, na spodniej stronie liści dziko rosnącego chmielu (*Humulus lupulus* L.) — pojedyncze bezskrzydłe dzieworódki i nimfy.

Gatunek migrujący z tarniny na chmiel, znany jako szkodnik chmielu. Pospolity w całym kraju.

Rhopalomyzus (Judenkoa) loniceræ (SIEB.)

Bydgoszcz, 18 IX 1962, na liściach *Phalaris canariensis* L. — bezskrzydłe dzieworódki.

Migruje z suchodrzewu na trawy. Prawdopodobnie pospolity w całym kraju, wykazany jednak zaledwie z Pojezierza Mazurskiego (RIECH, 1927) i Puław (JUDENKO, 1930).

*Myzus (Nectarosiphon) certus (WALK.)

Smukała, pow. Bydgoszcz, 20 IX 1962, na *Stellaria* sp. — bezskrzydłe dzieworódki; Bydgoszcz, 21 IX 1962, na *Stellaria* sp. — bezskrzydłe dzieworódki.

Gatunek holarktyczny, blisko spokrewniony z *M. persicae* (SULZ.) i często z nim mylony. Nowy dla fauny Polski.

*Myzus (Nectarosiphon) myosotidis (BÖRN.)

Bydgoszcz, 21 IX 1962, w rurkowato zwiniętych liściach *Myosotis palustris* (L.) NATHORST — kilka bezskrzydłych dzieworódek.

Gatunek europejski o słabo poznanym rozmieszczeniu. Nowy dla fauny Polski. Wyrośle tego gatunku podał prawdopodobnie z Borów Tucholskich RÜBSAAMEN (1901) pod nazwą *Aphis* sp.

*Cryptomyzus korschelti BÖRN.

Bydgoszcz, Ogród Botaniczny, 10 VI 1963, w czerwonych wypuklinach na liściach *Ribes alpinum* L. — uskrzydłona i liczne bezskrzydłe dzieworódki.

Gatunek europejski, migruje z porzeczek alpejskiej na różne gatunki czyszc (*Stachys* sp.). Nowy dla fauny Polski.

Cryptomyzus ribis (L.)

Bydgoszcz, Ogród Botaniczny, 10 VI 1963, w czerwonych wypuklinach na liściach *Ribes rubrum* L. — liczne bezskrzydłe i uskrzydłone dzieworódki.

Gatunek szeroko rozmieszczony, migruje z porzeczek na różne gatunki czyszc (*Stachys* sp.). U nas notowany z Borów Tucholskich (RÜBSAAMEN, 1901), okolic Warszawy (MORDVILKO, 1894–95), Puław (JUDENKO, 1930) i Zakopanego (SZELEGIEWICZ, 1962a). Wyrósł tego gatunku podawane były prawie z całego kraju.

Metopolophium albidum H.R.L.

Bydgoszcz, 18 IX 1962, na *Phalaris canariensis* L. — jedna bezskrzydła dzieworódka.

Gatunek o słabo poznanym rozmieszczeniu i biologii. U nas notowany jedynie z Tatr (SZELEGIEWICZ, 1962a), gdzie wykoszony został z nieznanego gatunku trawy.

*Dactynotus chondrillae (NEVSKY)

Bydgoszcz-Jachcice, 24 VIII 1961, na *Chondrilla juncea* L. — dwie bezskrzydłe dzieworódki. Poza tym widziałem okazy tego gatunku zebrane w Poznaniu (19 VI 1955, leg. D. KRZYWIEC).

Gatunek nowy dla fauny Polski. Znany z Azji Środkowej, Ukrainy, Bułgarii, Węgier, Turcji i Szwajcarii.

*Dactynotus erigeronensis (THOM.)

Bydgoszcz-Jachcice, 22 VIII i 22 IX 1962, na pędach *Erigeron canadensis* L. — liczne uskrzydłone i bezskrzydłe dzieworódki.

Gatunek amerykański, zawleczony do Europy wraz z rośliną żywicielską. Z Europy podany po raz pierwszy z Francji (REMAUDIÈRE, 1954). Poza tym znany tylko z Polski, z Warszawy (SZELEGIEWICZ, 1964a). Prawdopodobnie szeroko rozmieszczony w Europie.

Macrosiphoniella abrotani (WALK.)

Bydgoszcz, Ogród Botaniczny, 10 VI 1963, na *Artemisia abrotanum* L. — jedna uskrzydłona dzieworódka.

Gatunek śródziemnomorski, zawleczony wraz z rośliną do prawie wszystkich krajów Europy. U nas notowany z Zakopanego (SZELEGIEWICZ, 1962a).

**Dactynotus (U.) campanulae* (KALT.)

Bydgoszcz-Jacheice, 24 VIII 1961, na pędach *Jasione montana* L. — bezskrzydłe dzieworódki.

Gatunek europejski, związany z jasińcem i dzwonkami. Nowy dla fauny Polski.

Delphiniobium junackianum (KARSCH)

Bydgoszcz-Jacheice, 22 VIII i 22 IX 1962, w ogródku kwiatowym na pędach *Consolida Ajacis* (L.) SCHUR — bardzo liczne bezskrzydłe i uskrzydłone dzieworódki.

Gatunek związany z rodzajami *Delphinium* L. i *Aconitum* L., pochodzenia górskiego. Zawleczony na niź wraz z roślinami żywicielskimi, hodowanymi w ogródkach. U nas wykazany z Pojezierza Mazurskiego (RIECH, 1927), Warszawy (MORDVILKO, 1914), Puław (JUDENKO, 1930) i Zakopanego (SZELEGIEWICZ, 1962a).

KATALOG ROŚLIN ŻYWICIELSKICH

Rodzina: *Pinaceae* – Sosnowate

<i>Picea excelsa</i> (LAM.) LK.	– <i>Pineus pineoides</i> (CHOL.)
	– <i>Adelges tardus</i> (DREYF.)
	– <i>Sacchiphantes abietis</i> (L.)
	– <i>Cinara bogdanowi</i> (MORDV.)
<i>Pinus nigra</i> ARNOLD	– <i>Protolachnus bluncki</i> (BÖRN.)
	– <i>Cinara brauni</i> BÖRN.
<i>Pinus silvestris</i> L.	– <i>Pineus pini</i> (MACQ.)
	– <i>Protolachnus agilis</i> (KALT.)
	– <i>Schizolachnus pineti</i> (F.)
	– <i>Cinara escherichi</i> (BÖRN.)
	– <i>Cinara hyperophila</i> (KOCH)
	– <i>Cinara pinea</i> (MORDV.)
	– <i>Cinara pini</i> (L.)
<i>Pinus montana</i> MILL.	– <i>Protolachnus bluncki</i> (BÖRN.)

Rodzina: *Cupressaceae* – Cyprysowate

<i>Thuja occidentalis</i> L.	– <i>Cinara juniperina</i> (MORDV.)

Rodzina: *Betulaceae* – Brzozowate

<i>Betula verrucosa</i> EHRH.	– <i>Glyphina betulae</i> (KALT.)
	– <i>Symydobius oblongus</i> (HEYD.)
	– <i>Euceraphis punctipennis</i> (ZETT.)
	– <i>Betulaphis quadrituberculata</i> (KALT.)
	– <i>Procalaphis callipterus</i> (HTG.)
	– <i>Procalaphis tuberculata</i> (HEYD.)
	– <i>Calaphis basalis</i> (STR.)

- Betula pubescens* EHRH. — *Stomaphis quercus* (L.)
 — *Hormaphidula betulae* (MORDV.)
- Alnus incana* L. — *Pterocallis albida* BÖRN.
- Alnus glutinosa* L. — *Stomaphis quercus* (L.)
 — *Pterocallis alni* (DE GEER)
 — *Pterocallis maculata* HEYD.
- Carpinus betulus* L. — *Myzocallis carpini* (KOCH)
- Corylus avellana* L. — *Myzocallis coryli* (GOETZE)

Rodzina: *Fagaceae* – Bukowate

- Fagus silvatica* L. — *Phyllaphis fagi* (L.)
- Quercus robur* L. — *Lachnus longirostris* (MORDV.)
 — *Stomaphis quercus* (L.)
 — *Thelaxes dryophila* (SCHRK.)
 — *Tuberculoides annulatus* (HTG.)
- Quercus sessilis* EHRH. — *Phyllozera coccinea* (HEYD.)
 — *Lachnus roboris* (L.)

Rodzina: *Juglandaceae* – Orzechowate

- Juglans regia* L. — *Chromaphis juglandicola* (KALT.)

Rodzina: *Salicaceae* – Wierzbowate

- Populus alba* L. — *Chaitophorus populiabae* (B. DE F.)
 — *Chaitophorus populeti* (PANZ.)
- Populus tremula* L. — *Chaitophorus populiabae* (B. DE F.)
 — *Chaitophorus populeti* (PANZ.)
 — *Chaitophorus tremulae* KOCH
- Populus nigra* L. — *Chaitophorus leucomelas* KOCH
- Populus nigra* L. var. *italica* — *Pemphigus bursarius* (L.)
 — *Pemphigus filaginis* (B. DE F.)
 — *Pemphigus spirothecae* PASS.
 — *Phloeomyzus passerinii* (SIGN.)
 — *Chaitophorus nassonowi* MORDV.
 — *Pterocomma populeum* (KALT.)
- Salix* ssp. — *Chaitophorus capreae* (MOSL.)
 — *Chaitophorus salicti* (SCHRK.)
 — *Pterocomma jacksoni* THEOB.
 — *Pterocomma salicis* (L.)
 — *Cavariella aegopodii* (SCOP.)
 — *Cavariella theobaldi* (GILL. et B.)
- Salix alba* L. — *Chaitophorus vitellinae* (SCHRK.)
 — *Neopterocomma asiphum* H.R.L.
 — *Pterocomma pilosum* BUCKT.

- Salix viminalis* L. — *Aphis farinosa* GMEL.
Salix dasyclados WIMM. — *Chaitophorus beuthani* (BÖRN.)
Salix purpurea L. — *Chaitophorus truncatus* (HAUSM.)

Rodzina: *Cannabaceae* – Konopiowate

- Humulus lupulus* L. — *Phorodon humuli* (SCHRK.)
Cannabis sativa L. — *Phorodon cannabis* PASS.

Rodzina: *Urticaceae* – Pokrzywowate

- Urtica urens* L. — *Microlophium carnosum* (BUCKT.)
Urtica dioica L. — *Microlophium evansi* (THEOB.)

Rodzina: *Ulmaceae* – Wiązowate

- Ulmus scabra* MILL. — *Eriosoma ulmi* (L.)
Ulmus campestris L. — *Tinocallis platani* (KALT.)

Rodzina: *Polygonaceae* – Rdestowate

- Rumex acetosella* L. — *Aphis acetosae* L.
 — *Aphis etiolata* STR.
Polygonum sp. — *Capitophorus hippophaes* (WALK.)
Polygonum aviculare L. — *Aphis nasturtii* KALT.
 — *Aphis avicularis* (H.R.L.)
 — *Aspidaphis adjuvans* (WALK.)

Rodzina: *Chenopodiaceae* – Komosowate

- Chenopodium album* L. — *Hayhurstia atriplicis* (L.)

Rodzina: *Caryophyllaceae* – Goździkowate

- Melandrium album* (MILL.) GRK. — *Brachycaudus lychnidis* (L.)
Silene sp. — *Hayhurstia melanocephala* (BUCKT.)
Stellaria sp. — *Myzus (N.) certus* (WALK.)

Rodzina: *Euphorbiaceae* – Wilczomleczowate

- Euphorbia* sp. — *Acyrtosiphon cyparissiae* (KOOH)
Euphorbia cyparissias L. — *Aphis euphorbiae* KALT.

Rodzina: *Berberidaceae* – Berberysowate

- Berberis vulgaris* L. — *Liosomaphis berberidis* (KALT.)

Rodzina: *Ranunculaceae* – Jaskrowate

- Consolida Ajacis* (L.) SCHUR – *Delphiniobium junackianum* (KARSCH)
Ranunculus repens L. – *Protrama ranunculi* (DEL GU.)
 – *Thecabius affinis* (KALT.)

Rodzina: *Papaveraceae* – Makowate

- Chelidonium maius* L. – *Acyrtosiphon chelidonii* (KALT.)

Rodzina: *Cruciferae* – Krzyżowe

- Arabis* sp. – *Lipaphis erysimi* (KALT.)
Sisymbrium sp. – *Lipaphis erysimi* (KALT.)
Brassica oleracea L. – *Brevicoryne brassicae* (L.)
Berteroa incana (L.) DC. – *Aphis fabae* SCOP.
Lepidium ruderales L. – *Lipaphis ruderalis* BÖRN.

Rodzina: *Guttiferae* – Dziurawcowate

- Hypericum perforatum* L. – *Aphis chloris* KOCH

Rodzina: *Saxifragaceae* – Skalnicowate

- Ribes grossularia* L. – *Aphis grossulariae* KALT.
Ribes rubrum L. – *Aphis schneideri* (BÖRN.)
 – *Cryptomyzus ribis* (L.)
Ribes alpinum L. – *Cryptomyzus korschelti* BÖRN.

Rodzina: *Rosaceae* – Różowate

- Rosa* sp. – *Maculolachnus submaculata* (WALK.)
 – *Macrosiphum rosae* (L.)
Rubus idaeus L. – *Aphis idaei* v. D. G.
 – *Amphorophora rubi* (KALT.)
Potentilla anserina L. – *Rhopalosiphoninus heikinheimoi* (BÖRN.)
 – *Chaetosiphon potentillae* (WALK.)
Geum urbanum L. – *Macrosiphum gei* (KOCH)
Malus domestica BOORB. – *Aphis pomi* DE GEER
Prunus domestica L. – *Hyalopterus pruni* (GEOFF.)

Rodzina: *Papilionaceae* – Motylkowate

- Genista tinctoria* L. – *Aphis genistae* SCOP.
Melilotus albus MED. – *Therioaphis rhiemi* (BÖRN.)
Melilotus officinalis L. – *Therioaphis rhiemi* (BÖRN.)
Trifolium pratense L. – *Therioaphis luteola* (BÖRN.)
 – *Rhizoberlesea trifolii* DEL GU.

- Caragana arborescens* LAM. — *Acyrtosiphon caraganae* (CHOL.)
Vicia cracca L. — *Aphis cracca* L.
Pisum sativum L. — *Acyrtosiphon pisum* (HARRIS)

Rodzina: *Oenotheraceae* – Wiesiolkowate

- Epilobium hirsutum* L. — *Aphis* sp. n. (F. H. JACOB in litt.)
Epilobium parviflorum SCHREB. — *Aphis epilobii* KALT.
Chamaenerion angustifolium (L.) SCOP. — *Aphis mirifica* (BÖRN.)

Rodzina: *Malvaceae* – Ślazowate

- Malva* sp. — *Aphis umbrella* (BÖRN.)
 — *Acyrtosiphon pelargonii* (KALT.)

Rodzina: *Tiliaceae* – Lipowate

- Tilia* sp. — *Eucallipterus tiliae* (L.)

Rodzina: *Geraniaceae* – Bodziszkwate

- Erodium cicutarium* L. — *Acyrtosiphon geranii* (KALT.)

Rodzina: *Aceraceae* – Klonowate

- Acer pseudoplatanus* L. — *Drepanosiphum platanoidis* (SCHRK.)
 — *Periphyllus acericola* (WALK.)
Acer platanoides L. — *Stomaphis graffii* (CHOL.)
 — *Stomaphis quercus* (L.)
 — *Periphyllus lyropictus* (KESSL.)
 — *Periphyllus coracinus* KOCH
 (= *P. viridulus* MAMONT.)
Acer campestre L. — *Drepanosiphum aceris* KOCH
 — *Periphyllus villosus* (HTG.)
 — *Periphyllus hirticornis* (WALK.)

Rodzina: *Rhamnaceae* – Szakłakowate

- Frangula alnus* MILL. — *Aphis frangulae* KALT.

Rodzina: *Umbelliferae* – Baldaszkwate

- ?*Carum carvi* L. — *Hyadaphis polonica* SZELEG.
Apium graveolens L. — *Dysaphis crataegi* (KALT.)
Petroselinum sativum HOFFM. — *Cavariella aegopodii* (SCOP.)
Heracleum sibiricum L. — *Anuraphis subterranea* (WALK.)
Pastinaca sativa L. — *Dysaphis bononii* (H.R.L.)
 — *Cavariella theobaldi* (GILL. et B.)

- Anethum graveolens* L. — *Dysaphis crataegi* (KALT.)
 — *Cavariella aegopodii* (SCOP.)
Daucus carota L. — *Cavariella aegopodii* (SCOP.)

Rodzina: *Boraginaceae* – Szorstkolistne

- Myosotis palustris* (L.) NATH. — *Myzus* (N.) *myosotidis* (BÖRN.)

Rodzina: *Solanaceae* – Psiankowate

- Solanum tuberosum* L. — *Aphis nasturtii* KALT.
 — *Macrosiphum euphorbiae* (THOM.)

Rodzina: *Scrophulariaceae* – Trędownikowate

- Verbascum phlomoides* L. — *Aphis verbasci* SCHRK.
Veronica officinalis L. — *Nasonovia ribisnigri* (MOSL.)

Rodzina: *Labiatae* – Wargowe

- Galeopsis tetrahit* L. — *Cryptomyzus galeopsidis* (KALT.)
Mentha sp. — *Ovatus menthae* (WALK.)
Lamium album L. — *Cryptomyzus alboapicalis* (THEOB.)

Rodzina: *Plantaginaceae* – Babkowate

- Plantago maior* L. — *Rhopalosiphum nymphaeae* (L.)

Rodzina: *Oleaceae* – Oliwkowate

- Ligustrum vulgare* L. — *Myzus ligustri* (MOSL.)

Rodzina: *Caprifoliaceae* – Przewiertniowate

- Sambucus nigra* L. — *Aphis sambuci* L.
Lonicera xylosteum L. — *Stagona xylostei* (DE GEER)
 — *Hyadaphis foeniculi* (PASS.)
 — *Xenomyzus corticis* AIZENB.
Lonicera tatarica L. — *Hyadaphis tataricae* (AIZENB.)

Rodzina: *Cucurbitaceae* – Dyniowate

- Cucumis sativus* L. — *Aphis gossypii* GLOV.

Rodzina: *Campanulaceae* – Dzwonkowate

- Jasione montana* L. — *Aphis* sp. n. (H.R.L. in litt.)
 — *Dactynotus campanulae* (KALT.)

Rodzina: *Compositae* – *Zložone*

- Solidago virga-aurea* L. — *Dactynotus solidaginis* (F.)
- Erigeron canadensis* L. — *Dactynotus erigeronensis* (THOM.)
- Erigeron acer* L. — *Dactynotus similis* H.R.L.
- Helichrysum arenarium* (L.) MOENCH — *Macrosiphoniella medvedevi* (BOZH.)
(= *M. nasti* SZELEG.)
- Achillea millefolium* L. — *Aphis vandergooti* (BÖRN.)
— *Brachycaudus helichrysi* (KALT.)
— *Coloradoa achilleae* H.R.L.
— *Dactynotus achilleae* (KOCH)
— *Macrosiphoniella millefolli* (DE GEER)
— *Macrosiphoniella tapuskae* (HOTT. et FR.)
- Chrysanthemum leucanthemum* L. — *Macrosiphoniella trimaculata* H.R.L.
- Tanacetum vulgare* L. — *Coloradoa tanacetina* (WALK.)
— *Dactynotus tanacetii* (L.)
— *Macrosiphoniella tanacetaria* (KALT.)
— *Metopeurum fuscoviridae* STR.
- Artemisia abrotanum* L. — *Coloradoa abrotani* (KOCH)
Macrosiphoniella abrotani (WALK.)
- Artemisia absinthium* L. — *Coloradoa absinthii* (LICHT.)
— *Macrosiphoniella absinthii* (L.)
— *Macrosiphoniella artemisiae* (B. DE F.)
— *Microsiphum jazzkovi* NEVSKY
- Artemisia vulgaris* L. — *Trama troglodytes* HEYD.
— *Cryptosiphum artemisiae* BUCKT.
— *Pleotrichophorus glandulosus* (KALT.)
— *Macrosiphoniella artemisiae* (B. DE F.)
— *Macrosiphoniella oblonga* (MORDV.)
- Artemisia campestris* L. — *Protrama longitarsus* (FERR.)
— *Trama troglodytes* HEYD.
— *Brachyunguis* (P.) *judenkoi* SZELEG.
— *Titanosiphon artemisiae* (KOCH)
— *Pleotrichophorus persimilis* BÖRN.
— *Macrosiphoniella fasciata* DEL GU.
- Tussilago farfara* L. — *Anuraphis farfarae* (KOCH)
— *Capitophorus similis* v. D. G.
— *Dactynotus tussilaginis* (WALK.)
- Carduus* sp. — *Brachycaudus cardui* (L.)
— *Capitophorus carduinus* (WALK.)
— *Dactynotus aeneus* H.R.L.
- Cirsium oleraceum* (L.) SCOP. — *Dactynotus cirsii* (L.)
- Cirsium arvense* (L.) SCOP. — *Dactynotus aeneus* H.R.L.
- Centaurea rhenana* BOR. — *Brachyunguis* (P.) *hartigi* (H.R.L.)
- Centaurea cyanus* L. — *Dactynotus jaceae* (L.)

- Centaurea jacea* (L.) — *Dactynotus jaceae* (L.)
Cichorium intybus L. — *Neotrampa maritima* EASTOP
 — *Dactynotus cichorii* (KOOH)
Lapsana communis L. — *Trama troglodytes* HEYD.
Chondrilla juncea L. — *Dactynotus chondrillae* (NEVSKY)
Taraxacum officinale WEB. — *Trama rara* MORDV.
 — *Aphis taraxacicola* (BÖRN.)
 — *Myzus persicae* (SULZ.)
Sonchus oleraceus L. — *Hyperomyzus lactucae* (L.)
 — *Dactynotus sonchi* (GEOFF.)
Sonchus asper L. — *Hyperomyzus pallidus* H.R.L.
 — *Dactynotus sonchi* (GEOFF.)
Sonchus arvensis L. — *Dactynotus sonchi* (GEOFF.)
Crepis tectorum L. — *Nasonovia ribisnigri* (MOSL.)
Hieracium pilosella L. — *Aphis pilosellae* (BÖRN.)
 — *Nasonovia pilosellae* (BÖRN.)
 — *Aulacorthum solani* (KALT.)
Hieracium Lanchenalii GMEL. — *Nasonovia ribisnigri* (MOSL.)

Rodzina: *Alismataceae* – Żabieńcowate

- Sagittaria sagittifolia* L. — *Rhopalosiphum nymphaeae* (L.)

Rodzina: *Juncaceae* – Sitowate

- Juncus* sp. — *Rhopalosiphum padi* (L.)
 — *Sitobion avenae* (F.) H.R.L.

Rodzina: *Cyperaceae* – Turzycowate

- Carex* sp. — *Trichocallis ossiannilssoni* (H.R.L.)
 — *Atheroides serrulatus* HALID.
Carex ligerica J. GRAY — *Iziphya bufo ericetorum* BÖRN.
 — *Sminthuraphis ulrichi* QUEDN.
Carex riparia CURT. — *Caricosipha paniculatae* BÖRN.
Carex hirta L. — *Saltusaphis iberica* (BÖRN.) QUEDN.
 — *Paraschizaphis caricis* (SCHOUT.)

Rodzina: *Gramineae* – Trawy

- Phalaris canariensis* L. — *Rhopalosiphum padi* (L.)
 — *Rhopalomyzus loniceriae* (SIEB.)
 — *Metopolophium albidium* H.R.L.
Agrostis sp. — *Anoecia corni* (F.) BÖRN.
 — *Anoecia nemoralis* BÖRN.

<i>Calamagrostis epigeios</i> (L.) ROTH	— <i>Tetraneura ulmi</i> (L.)
	— <i>Rungia maydis</i> (PASS.)
	— <i>Schizaphis jaroslavi</i> (MORDV.)
<i>Corynephorus canescens</i> (L.) P. B.	— <i>Geocica setulosa</i> (PASS.)
	— <i>Sitobion avenae</i> (F.) H.R.L.
<i>Phragmites communis</i> TRIN.	— <i>Hyalopterus pruni</i> (GEOFF.)
<i>Dactylis glomerata</i> L.	— <i>Anoecia corni</i> (F.) BÖRN.
<i>Poa annua</i> L.	— <i>Tetraneura ulmi</i> (L.)
	— <i>Anoecia nemoralis</i> BÖRN.
<i>Poa nemoralis</i> L.	— <i>Anoecia corni</i> (F.) BÖRN.
<i>Glyceria fluitans</i> (L.) R. BR.	— <i>Sipha glyceriae</i> (KALT.)
	— <i>Sitobion avenae</i> (F.) H.R.L.
<i>Bromus</i> sp.	— <i>Sitobion avenae</i> (F.) H.R.L.
	— <i>Sitobion fragariae</i> (WALK.)
<i>Festuca ovina</i> L.	— <i>Paracletus cimiciformis</i> HEYD.
	— <i>Forda formicaria</i> HEYD.
	— <i>Forda marginata</i> KOCH
	— <i>Chaetosiphella berlessei</i> (DEL GU.)
<i>Agropyron repens</i> (L.) P. B.	— <i>Anoecia vagans</i> KOCH
	— <i>Rungia kurdjumovi</i> (MORDV.)
	— <i>Hotcaphis frequens</i> (WALK.)
<i>Hordeum murinum</i> L.	— <i>Anoecia vagans</i> KOCH
<i>Elymus arenarius</i> L.	— <i>Anoecia vagans</i> KOCH

PIŚMIENNICTWO¹

- HILLE RIS LAMBERS D. 1963. Note on *Drepanosiphum acerinum* (WALKER, 1848). Entomologist, London, **96**: 248.
- JANISZEWSKA E. 1963. Mszyce (*Homoptera, Aphididae*) roślin sadowniczych Polski. I. Fragm. faun., Warszawa, **10**: 491–498.
- REMAUDIÈRE G. 1954. Deuxième addition à la liste des *Dactynotinae* et *Myzinae* (*Hom. Aphidoidea*) de la faune française. Rev. path. vég., Paris, **33**: 232–240.
- SZELEGIEWICZ H. 1962a. Materiały do znajomości mszyc (*Homoptera, Aphidina*) Tatr i Podhala. Acta zool. cracov., Kraków, **7**: 157–175.
- SZELEGIEWICZ H. 1962b. Materiały do poznania mszyc (*Homoptera, Aphididae*) Polski. I. Podrodzina *Lachninae*. Fragm. faun., Warszawa, **10**: 63–98.
- SZELEGIEWICZ H. 1964a. *Dactynotus erigeronensis* (THOMAS), an Aphid New to Middle Europe. Bull. Acad. pol. Sci., Cl. II, Warszawa, **12**: 133–136.
- SZELEGIEWICZ H. 1964b. Mszyce (*Homoptera, Aphididae*) Doliny Nidy. Fragm. faun., Warszawa, **11**: 233–256.

¹ Całość piśmiennictwa podana została w części pierwszej i drugiej. Niniejszy wykaz zawiera tylko prace tam nie uwzględnione.

РЕЗЮМЕ

В настоящей работе рассматриваются дальнейшие материалы тлей из окрестностей Быдгощи, собранные автором в 1961—1963 г. Эти материалы содержат 31 видов, из которых 9 не было до сих пор известных из Польши. Таким образом количество изученных видов тлей увеличивается для окрестностей Быдгощи до 218. Работа содержит также список кормовых растений.

ZUSAMMENFASSUNG

Die vorliegende Arbeit bespricht weiteres Blattlausmaterial aus der Umgebung von Bydgoszcz, das vom Verfasser in den Jahren 1961—1963 eingesammelt wurde. Das Material besteht aus 31 Arten, von denen 9 für die polnische Fauna neu sind. Die gesamte Zahl der in der Umgebung von Bydgoszcz gefundenen Arten beträgt somit 218. Ausserdem enthält die Arbeit eine Liste der Wirtspflanzen, auf welchen die Blattläuse gefunden wurden.

Państwowe Wydawnictwo Naukowe — Warszawa 1964

Nakład 1550+150 egz. Ark. wyd. 1, druk. 1. Papier druk. sat. kl. III. 80 g. B1. Cena zł 6,—

Nr zam. 102/64 — Wrocławska Drukarnia Naukowa — W-41